

Hét szótár – hét típus

Szótárkritikák

A szótárpiac hatalmas kínálatából nehéz a választás – a pedagógus ajánlása segíthet a diákoknak és szüleiknek a megfelelő művek kiválasztásában. Ezért is fontos a tanárok folyamatos tájékoztatása a szótárak adta lehetőségekről, a legújabb fejlesztésekről, a magyar és idegen nyelvű lexikográfiai munkák hozzáférhetőségéről és minőségéről.

A szótárak szerepe az oktatásban általában és a közoktatásban folyamatosan növekszik. A szótárak fontos segédletekként az oktatás minden szintjén megjelennek, bár nem feltétlenül magukon a tanórákon, hanem kiegészítő információk keresése közben, otthoni tanulás során, a könyvtári munka eszközeként vagy az interneten. A tanárok és az iskolai könyvtárak szerepe jelentős a szótárak kiválasztásában. Kritikai összeállításunk segítséget nyújthat ehhez.

A helyesírás kérdései mindig is fontos szerepet töltek be a közoktatásban. Az anyanyelvi műveltség egyik kulcsfontosságú területe a helyesírás szabályainak elsajátíttatása, készég szintre fejlesztése. Az Osiris Kiadó vállalkozása, a magyar helyesírás szabályainak és egy minden eddigénél bővebb helyesírási szótárnak a kiadása egyetlen kötetben olyan művet eredményezett, amelynek a művelt nagyközönség, a pedagógusok és az oktatási intézmények polcain egyaránt ott a helye. *Bérces Emese* kritikája e szótár jelentőségét, szerkezetét és tartalmát is elemzi. A Tinta Könyvkiadó legújabb frazeológiai szótára mutatja a frazémák iránti nagy érdeklődést mind a kutatók, mind a nagyközönség részéről. A *Bárdosi Vilmos*, majd a *Forgács Tamás* munkájaként megjelent szótárak után most *Anna Litovkina* kiváló gyűjteményét vehetjük kézbe. A szerző nem magyar anyanyelvű, ez pedig lehetőséget adott számára nyelvünk másfajta szemlélésére, más nézőpontú feldolgozására. Egyetértünk *B. Papp Eszter* következtetésével: „magyar anyanyelvű iskolások számára is hasznos segítség lehet a tanulásban, de a bőséges illusztrációk miatt a nyelvvel komolyabban foglalkozó szakemberek is felhasználhatják munkájukhoz”. A középiskolai matematika oktatás könnyebbé tételére, a vizsgákra való felkészülés megkönnyítésére jelentette meg a Műszaki Kiadó *Varga Tamás* művét (már posztumusz kötetként) *Matematika lexikon matematikatanároknak, szülőknek, matematikát tanulóknak* címmel. *Czékmán Orsolya* gyakorló matematikatanárként értékelte a művet, immár a kétszintű érettségi miatt bővített tananyaggal összehasonlítva. Megállapítja, hogy e lexikont az általános iskolás kisdiktól a matematikatanárig mindenki haszonnal forgathatja. *Haulis Zoltán* egy olyan – angol nyelven megjelent – televíziós, filmes szótárt vizsgált, amely a médiakommunikációval foglalkozók számára és az oktatásban egyaránt hasznosan forgatható. A televíziózás és a filmszakma az elmúlt évtizedek alatt globálisan és lokálisan is sok új tapasztalatot halmozott fel. Kialakulóban van egy újfajta szakmai nyelv, erős angol befolyással, ezzel egyidőben magukról a fogalmakról kevés az információ, holott a magyar szaknyelv kialakulásához elsősorban a fogalmi tisztázás szükséges. A NAT-ban szerepel a média mint tárgykör, számos iskolában foglalkoznak is az újságok, a televízió stb. kérdéseivel, és e témához kapcsolódó médiapedagógiai program például a SÉTA (<http://www.seta.hu>). Az *„Olasz-magyar főnévi valenciászótár”* *Maria Teresa Angelini* és *Fábián Zsuzsanna* szerzőpáros munkája. A Grimm Kiadónál megjelent szótár újdonsága, hogy a szócikkek példaanyagát elsősorban az internet szolgáltatta. Ezzel a módszerrel az írott források felől a beszélt nyelv felé, a mindennapi

nyelvhasználat irányába nyitottak a szerzők, ami különösen hasznossá teszi művüket az olasz nyelvet tanulók számára. *Kollár Andrea* végkövetkeztetése, hogy e szótár „jól áttekinthető, kimerítő magyarázatokkal szolgáló, széleskörű szakirodalmi áttekintésen alapuló munka, mely nem csak a magyarországi nyelvészet jelentős eredményeként tartható számon, de minden bizonnyal sokat hivatkozott műve lesz az itáliai lexikográfiai kutatásoknak is”. Az angol nyelvet tanulók hatalmas táborának nyújt támpontot a szótárbeszerzéshez *Szöllősy Éva* kritikája a LONGMAN „Dictionary of Contemporary English” negyedik kiadásának gépi változatáról. Megállapítja, hogy a tradíciót megőrizve nemcsak az angol szavak, kifejezések és szövegek megértését tekinti céljának a mű, hanem a helyes angol szövegek előállítását is hatékonyan támogatja. Az újabb angol egynyelvű szótárak egészen új funkciókat tartalmaznak a nyelvtanulók számára. Ebben a műben – a számos egyéb lehetősége mellett – például nyelvtani gyakorlatok és szókincsfejlesztő gyakorlatok vannak. A több mint egy millió példamondat között *Szöllősy Éva* a magyarokra vonatkozót is talált: „The Hungarian people are warm and friendly”. Végezetül a LONGMAN „Business English” szótárát vizsgálja meg *Vargáné Kiss Katalin*. E szótár címszavainak kiválasztása eredeti szakszövegek sokmillió szövegkorpuszából történt, így például a *The Financial Times*, a *The Wall Street Journal* folyóiratokból és az internetről. Tárgykörei (számvitel, bankügy, számítástechnika, közgazdaságtan, pénzügy, humán erőforrás, biztosítás, jog, termelés, marketing, tulajdonviszonyok, adózás, statisztika) az üzleti életben nagy fontosságú területek, amelyek szókincsének ismerete a haladó és középfeladatos tanulóknak egyaránt hasznos lehet. Elsősorban az üzleti és más szaknyelvet tanuló diákok és tanáraik számára lehet hasznos segédeszköz a nyelvtanulás és a nyelvtanítás során.

Fóris Ágota

Pécsi Tudományegyetem, BTK

Helyesírás

Az Osiris Kiadó igen érdekes és már sokak által várt vállalkozásra szánta el magát. Tolcsvai Nagy Gábor sorozatának ötlete a magyar nyelv minden eddiginél részletesebb bemutatása egy tízkötetes kézikönyvsorozatban. A 2004-ben megjelent „Helyesírás” a „Magyar Nyelv Kézikönyvtára” sorozat első tagja.

Magyarországon a helyesírásnak kiemelkedő szerepe van. Annak ellenére, hogy nincs törvényi szabályozása (senki nem ült még börtönben azért, mert ezt írta: „gója”), létezik másodlagos szankcionálás: valamennyien ismerjük az iskolai stigmatizációt; egy megjelenő könyvtől, folyóirattól, újságtól pedig kötelezően elvárjuk, hogy helyesírási (és nyelvhelyességi) hibáktól mentes legyen.

Az utóbbi időben megszorozódott a helyesírási szótárak száma, azonban olyan könyv, amely az etalonnak tartott „A magyar helyesírás szabályai”-hoz hasonlóan helyesírásunk szabályait is közölné, nem akadt. Ezért is fontos az itt tárgyalt kiadvány. Már első ránézésre is különbözik a korábbi kötetektől: az eddigi, kicsivel kevesebb mint 400 oldal helyett egy 1540 oldalas munkát foghat kezébe az érdeklődő. Ha még azt is hozzáteszem, hogy a betűk nagysága is kisebb, mint azelőtt, akkor már tényleg kíváncsian várjuk, mi újat lehet hozzátenni az eddigiekhez.

A keményfedeles kötet szép borítójú, szép külsejű és borsos árú könyv. Első és utolsó oldalain kinagyított szócikkeket találunk a szótárban alkalmazott jelek magyarázatával és